

## V

### Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ (2018-2019) ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ: ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ - ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ – ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

(ΚΦΛ03 - ΜΦΛ03 - ΓΦΛ03: ΕΠΟΣ)

(Ε. Καραμαλέγκου)

P. VERGILI MARONIS, *AENEIS*

#### LIBER IV– ΒΙΒΛΙΟ IV

### I. Το ΒΙΒΛΙΟ IV (Γενικά)

#### I.1. Θεματικοί άξονες:

Ο έρωτας Διδούς – Αινεία. Η παρατεταμένη παραμονή του Αινεία στην Καρχηδόνα. Η εμφάνιση του Ερμή και η υπόμνηση του καθήκοντος εκ μέρους των θεών. Η αποχώρηση του Αινεία από την Καρχηδόνα. Η αυτοκτονία της Διδούς.

#### I.2. Τα κείμενα (που διδάχθηκαν) στα συμπραζόμενά τους:

- **Εξομολόγηση στην Άννα από τη Διδώ του έρωτά της για τον Αινεία (1-30)** - Συμφωνία Ήρας - Αφροδίτης για Διδώ-Αινεία – **Το κυνήγι στην Καρχηδόνα και η σύναψη της ερωτικής σχέσης Αινεία-Διδούς (136-150, 160-172)** – **Η ολέθρια δράση της Φήμης (Fama) (173-197: μόνο ερμηνεία).**
- **Επέμβαση του Διός – Αποστολή του Ερμή στην Καρχηδόνα – Απόφαση του Αινεία για υπακοή στις εντολές των θεών- Προετοιμασία της αναχώρησης από την Καρχηδόνα (219-295) - Επίθεση της Διδούς στον Αινεία – Προσπάθεια ματαίωσης των σχεδίων του (296-319) – Απάντηση του Αινεία και αντεπίθεση της Διδούς (331-392).** Τελευταία απόπειρα της Διδούς να κρατήσει τον Αινεία στην πόλη με τη μεσολάβηση της Άννας (η παροιμιώδης φράση του ποιητή: *improbe Amor, quid non mortalia pectora cogis!* στ. 412) . Αποτυχία της Άννας (408-440).
- **Αναχώρηση του Αινεία (553-584)– Απόφαση και προετοιμασία αυτοκτονίας Διδούς (584-620) – Η κατάρα της Διδούς πριν το τέλος της (621-629) – Το τέλος με τη βοήθεια της Juno.**

### II. Το ΒΙΒΛΙΟ IV (αναλυτικά)

#### II.1. Εισαγωγή

- Καρχηδονιακή ενότητα, αυτοτελές επεισόδιο. Καταλαμβάνει σε όλη του την έκταση το Βιβλίο IV. Η γυναικεία φυσιογνωμία της βασίλισσας της Καρχηδόνας ως κυρίαρχη persona του βιβλίου. Η Διδώ ως ιδιαίτερη επική ηρωίδα.
- Η παρουσία της Διδούς στην ελληνορωμαϊκή παράδοση: ήσων χαρακτήρας, μόνο δύο γνωστές πηγές, Τίμαιος (ιστορικός 3ος αι. π.Χ.) , Naevius (στο έπος του *Bellum Poenicum*, τέλη 3ου αι. π.Χ.). Λόγω της αποσπασματικότητας των πηγών δεν έχουμε καμία λεπτομέρεια για την παρουσία της Διδούς στα δύο κείμενα.

- Η Διδώ του Βιργιλίου = δημιούργημα του Βιργιλίου.

### II.1.1. Ιστορική Διάσταση

- Διδώ-Καρχηδόνα-Καρχηδονιακοί πόλεμοι και metus hostilis.
- Διδώ και Κλεοπάτρα. Η ξένη «σύζυγος» του Μάρκου Αντωνίου και η ολέθρια παρουσία της στην εμφύλια διαμάχη της Ρώμης που διέσπασε το μέτωπο των Καισαρικών. Η Διδώ επικίνδυνη σύντροφος που αποσπά τον Αινεία από την πραγματοποίηση της αποστολής του και απειλεί με ματαίωση την ίδρυση της Ρώμης ως συνέχειας της Τροίας.
- Η επικαιρότητα του θέματος του αποικισμού της Καρχηδόνας την εποχή του Αυγούστου και η σχετική προπαγάνδα ίσως δικαιολογεί την επανεμφάνιση στο προσκήνιο της Διδούς και τη μεγάλη έκταση του επεισοδίου της Καρχηδόνας στο Βιβλίο IV της *Αινειάδας*.

### II.1.2. Λογοτεχνική Διάσταση

- Τα λογοτεχνικά διακείμενα της βιργιλιανής Διδούς:
  - α) επικά διακείμενα: Ναυσικά (*Οδύσσεια*), Μήδεια (*Αργοναυτικά*)
  - β) τραγικά διακείμενα: Μήδεια (*Ευριπίδη*), Αριάδνη (*τραγωδίας αλλά και Κατούλλου*), Υφιπύλη (*Ευριπίδη*)

### II.1.3. Η μεταμόρφωση του επικού ήρωα

- Η συμβολή της ελληνιστικής ποίησης και του αντι-ήρωα, όπως αποτυπώνεται στον Ιάσονα του Απολλωνίου, και ανακαλείται από τον Βιργίλιο μέσω της προβολής της Μήδειας πάνω στη Διδώ.

### II.1.4. Ο ήρωας- ηγέτης σε αντιπαράθεση με τον ήρωα- άτομο.

- Εξάλειψη προσωπικής επιθυμίας για το συμφέρον της ομάδας και την εκπλήρωση του πεπρωμένου.
- Επαναπροσδιορισμός της πίστης και απιστίας (*fides – perfidia*).
- Υπακοή στα *fata* και πίστη στην νομοτέλεια του πεπρωμένου σε αντιπαράθεση με την τήρηση προσωπικών υποσχέσεων στο πλαίσιο των διαπροσωπικών σχέσεων.
- Η μεταμόρφωση του αντιήρωα

## II.2. Ιδιαιτερότητα του βιβλίου

- Το θέμα του έρωτα και της εγκατάλειψης στην λογοτεχνική παράδοση και η συμβολή του Βιργιλίου στην εξέλιξή του.
- Η Διδώ ως ερωτευμένη και ως βασίλισσα.
- Η Διδώ ως ηρωίδα ενός βιβλίου (βιβλίο IV) του έπους.
- Η παρέμβαση των θεών (*Ήρας – Αφροδίτης*) και η διάσταση της αντίθεσης στο *fatum* (*Ήρα*).
- Ο Αινείας ως Απόλλων και η σχέση με την Διδώ ως Diana στην παρομοίωση του Βιβλίου I της *Αινειάδας*.
- Η *Fama* ως *monstrum* και ο ρόλος της στην εξέλιξη του μύθου.

- Η πραγματοποίηση του *fatum* και η *pietas* του βιργιλιανού ήρωα.
- Ο διάλογος Αινεία-Διδούς και η λογοτεχνική κριτική
- Η ρωμαϊκή διάσταση του ήρωα.
- Μύθος και ιστορία στο Βιβλίο IV.
- Ο κύκλος της σχέσης μύθου και ιστορίας: από το Βιβλίο I στο Βιβλίο IV.
- Η κατάρα της Διδούς ως *αίτιον* των πολέμων Ρώμης-Καρχηδόνας. Η κατάρα της Αριάδνης του Κατούλλου στο *Carmen 64* ως αίτιον του θανάτου του πατέρα του Θησέα Αιγέα.

### II.3. Η ειδολογική διάσταση

- Η τραγωδία στο έπος. Ελληνική και ρωμαϊκή.
- Η Διδώ και η Άννα ως πρόσωπα της τραγωδίας.
- Τα πρότυπα της Μήδειας και της Αριάδνης
- Η *έκφρασις* του *επυλλίου Carmen 64* του Κατούλλου.
- Ο Απολλώνιος ο Ρόδιος και το ελληνοιστικό έπος των *Αργοναυτικών*.